

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, másfél
íven. Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-
évre 7 korona. Egyes szám ára 30 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollegium;
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

SZLEZÁK LÁSZLÓ

harang-ércöntőde, harangfelszerelés
és haranglábgyár .....

Bur villamos vasut-
órház megállóhely.

Budapest, VI., Frangepán-u.

1900. évi párisi világ-
kiállításon kitüntetve.

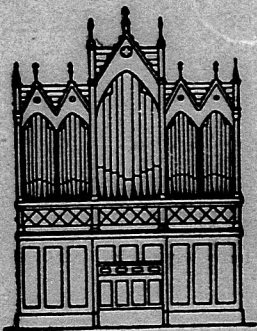
77. szám. (Saját házában)

Ajánlja legjobban berendezett harangöntődjét a nemes
egyházak részére. Harangokat bármily nagyságban
ujjonnan önt, régi, repedt, vagy nem összhangzó haran-
gokat a legmagasabb árban átveszi és átönti a leg-
szebb zengzetben, a legfinomabb harangérből, tiszta
csengő hanggal. Minden harang hangja előre hatá-
roztatik meg. — Különösen ajánlja a legjobbnak
bizonyult és a legkönnyebben kezelhető harangfelse-
reléseit, amelyek a torony falait nem rázzák, akár
kovácsolt-, akár öntöttvas szerkezettel. A legújabban
öntöttem a mattyi, a szentesi ref. öregtemplom harang-
jait; átszereltem és vasállványokra helyeztem a karai,
sussai, szentendrei, tiszadai, zádorházi, orosházi,
apáthegyaljai, szelistei stb. egyházak harangjait, jelen-
leg öntöm a törökszentmiklósi ref. egyház 4 harang-
ját kb. 3400 kg., a klenóci ev. egyház nagyharangját
2400 kg., az olaszliszka egyházét 600 kg. súlyban.

Költségvetéssel díjmentesen szolgál és kívánatra a
helyszínére saját költségen utazik.
Számos egyházi elismerés! Telefonszám: 174-16.

Ezen harangok 1913-ban a pusztaföldvári evang.
egyház részére készültek, méltóságos Balla Mi-
hály miniszteri tanácsos úr rendelkezésére.

RIEGER OTTÓ

gőzfűzemre berendezett és a kir. udvar orgonagyára. — Hazánk legnagyobb
orgonájának, a király orgonájának (koronázási templom) alkotója.

BUDAPEST, X., Szigligeti-u. 29. * Császári és királyi
udvari szállító. —

A bécsi, párisi, pécsi stb. kiállításon kitüntetve. Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló
tisztá légnyomású csőrendszerű (pneumatikus), tartós, nemes hangú orgonákat szállít.
40 év óta 2000-nél több orgonát szállított, közte a „KIRÁLY ORGONÁJÁT”,
amely mű ezidő szerint hazánk legnagyobb orgonája. 80 változatú villanyerőre berendezve.

Orgona javításokat és hangolásokat a legmérsékeltebb árban teljesít.
Orgona jókarban tartását elvállalja. Katalógussal, tervezetekkel és rajzokkal
kívánatra díjmentesen szolgál.

RIEGER orgonagyára 40 évi fennállás óta 2000 orgonát szállított.

A Debreczeni Lelkészi Tár.

Szerkesztik:

Dr. Lencz Géza és Dr. Varga Zsigmond.

I-ső száma megjelent.

Tartalma:

I. Theologiai Értesítő:

Dr. Varga Zsigmond: Az ókori keleti kutatások hatása a theológia különböző ágaira s azoknak egymáshoz való értékviszonyaira.

II. Beszédok és imák stb.:

Dr. Baltazár Dezső: Megtartás az Urban. Közönséges egyházi beszéd, elő- és utóimával. (Háborús.)

Pásztor: Mindent ocselkedhetem. Egyházi beszéd. (Háborús.)

Csűrös József: Mit prédikál a háború? Egyházi beszéd. (Háborús.)

Marjay Károly: Megújulás! Újévi egyházi beszéd 1916. év újesztendején. (Háborús.)

Raffay Sándor: A talentokról. Biblia magyarázat.

S. Szabó József: Az örökkévalóság keresése. Egyházi beszéd ifjúsági istenitiszteletre. (Háborús.)

Szombati Szabó István: Imádság haretéren eltemetett katoná emlékére.

Dr. Tüdös István: A játsszó gyermekek és az utolsó ítélet. Közönséges egyházi beszéd, elő- és utóimával.

III. Értekezések stb.:

Dr. Lencz Géza: A háború ethikai megítélése.

Előfizetési díja: Egész évre K 14.—, félévre K 7-50, negyedévre K 4.—. Az „ORLE” és a „MELE” tagjainak egész évre K 12.—.

Mutatványszámot kívánatra ingyen és bérmentve küld a

Kiadóhivatal: Debreczen, Piac-u. 34. sz.

Löfkovits Arthur

— orás, ékszerész üzlete Debreczen, Piac-u. —

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok kannák alkalmi ajándékok nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Med. univ.

DR. BORBÉLY IMRE

— fogorvos. —

Debreczen. Csapó-utca 22.

GEBAUER KÁROLY ÉS TÁRSA

ELSŐ DEBRECENI TEMETKEZÉSI INTÉZET. — (KOSSUTH-UTCA 2-IK SZÁM.)

Debreczen sz. kir. város legrégebb temetkezési vállalata. Alapított 1868. évben.

Elvállal temetések rendezését Debreczenben, valamint az ország bármely részében, a legmagasabb kivánalmaknak megfelelő kivitelben.

Kegyeletteljes pontossággal végez exhumálást, hulla szállítást minden országból vagy a haretér bármely részéből, előre megállapított legszolidabb árak mellett.

Állandó gyári raktár:

Minden kivitelü érc, fa, selyem, bársony, bronzirozott és fényezett koporsókból, dús választék művirág és ércz koszorúkból.

Sürgönyeim: Gebauer temetkezési intézet Debreczen.

Telefon: nappal 103-ik szám, éjjel 60 szám.

Temetések megrendelése éjjel is elfogadtatik.

Harmonium, Hegedük, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasser J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadseregszállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM.

GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. 0000

ÁRJEGYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, másfél iven. ~ Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-évre 7 korona. ~ Egyes szám ára 30 fillér. ~

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium; ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Apák és fiúk.

Mindegyik egyházi lapunk megemlíti a D. P. L. nyomán azt a kedves híradást, hogy a tiszántúli egyházkerület egyik egyházmegyéje aljegyzőjévé választotta az egyházmegyei gondnok fiát. Nem tudom, kiben milyen gondolatokat ébresztett ez a híradás, vagy hogy egyáltalán látott-e benne más is többet egyszerű rövid hírnél, — én úgy vélem, méltó a gyors olvasásban pár percre megállani s eltűnődni: vajjon a mostanában sűrűn emlegetett belmisszióknak nem volna-e némely feladata az apák utódaiúl a fiúk megnyerésében; vajjon nem volna-e jó arra törekednünk, hogy az eféle híradások ne essenek ritkaságszámba, hanem apák után fiúk, nemzedékről-nemzedékre mind erősebb kötelekekkel fűzessenek az egyházhoz.

Család-tudományban nem vagyok járatos és nagyon könnyen megtörténhetik, hogy azok az adatok, amelyeket itt közölni fogok, részben tévesek vagy félreértésen alapulók; épen ezért arra sem törekedtem, hogy széles körre kiterjedők és pontosan összeállítottak legyenek, csupán egy pár régibb és újabb névjegyzékben futottam át, hogy kik voltak a tiszántúli egyházkerületben és egyházmegyéiben előkelőbb egyházi tisztséget betöltött férfiak; — de még csak a felületesen és talán tévesen összeállított adatok is alkalmasak lesznek kérdésem jogoságának bizonyítására.

Azok közül a nevek közül, amelyeknek viselőivel egyházkerületünk és egyházmegyéink világi tisztségeinek betöltői sorában néhány évtizeddel ezelőtt találkozhattunk, ott találjuk most is ezeket: *Degenfeld, Tisza, Fráter, Nadányi, Vay, Gencsy, Jármay, Újfalussy, Domahidy, Gulácsy, Miskolczy, Borbély, Széky, Várady, György, Szentpály, Péchy, Böszörményi, Kulin, Bay, Mikecz, Farkas, Széll, Szesztay, Szomjas, Balogh.* De hasztalan kere-

sünk számos olyan nevet, mely régen ugyan-csak sűrűn fordult elő egyházi közéletünkben s melynek tudtom szerint most is élnek viselői, mint: Ráday, Simonffy, Ónody, Vattay, Uray, Hunyady, Fényes, Horthy, Gacsályi, Csepelyi, Ercsey, Papp—Szász, Bernáth, Szunyogh, Drávetzky, Pilisy, Szikszay, Tabajdy, Szalay, Lónyay, Bárczay, Móricz, Morvay, Szöllősy, Nagyiday, Szendy, Budaházy, Isaák, Morvay, Horváth, Czeglédy, Weszprémy, Sillye, Könyves Tóth, Csávás, Mezey, Kallós, Osváth, Sinay. Igaz, hogy viszont ezzel szemben az újabb névsorokban találkozunk néhány olyan névvel is, melyek az egyházkormányzatban régebben tudomásom szerint nem szerepeltek, pedig szerepelhetek volna, mint: Mezőssy, Magyary, Magyary—Kossa, Lator, Kovách, Kovásy, Nánássy, Csaba, Madarassy, Szalánczy, Vajay; — de milyen rövid a nyereségnek ez a jegyzéke az elmaradottak sorozatával szemben.

Nem szeretném, ha valaki félreértene. Nincs szánalmasabb alak a szememben, mint az olyan ember, aki általa nem birt előjogoknak csap fel hivatlan védőjéül. Erre a nevetséges szerepre tehát még akkor sem vállalkoznám, ha az egyház kormányzatában bizonyos társadalmi rétegek számára előjogok fenntartását helyénvalónak tartanám. De hiszen ilyen gyarló gondolata bizonyára nincs is senkinek. A mi református egyházalkotmányunk mindenestre demokratikus annak folytán, hogy mindenkinek a helyzete az Istenhez való viszonya alapján jelölendő ki, ezt a viszonyt pedig név, rang, születés kiváltsága meg nem határozhatja.

Nem azon ütközöm meg tehát, hogy a régi, történelmi nevek viselői számára az egyház nem siet tisztségeket juttatni, hanem azon, hogy a régi, történelmi nevek viselői nem sietnek az egyházat szolgálni. Nem valamely képzelt s nem létező jogok figyelmen kívül hagyása, ha-

nem létező s nem eléggé érzett kötelességek mellőzése az, ami miatt én búsongok.

Hiszen az egyházi tisztségek viselése nem kiváltság a mi egyházunkban, hanem szolgálat. Természetesen a szolgálatot is arra kell bízni, aki annak teljesítésére legalkalmasabb. És természetesen: aki ezt a szolgálatot, a Krisztus igáját felveszi, gyönyörűséget nyer általa. Helyén való azért, hogy az egyház, amikor a maga szolgálát kiválogatja, ne arra nézzen, vajjon a jelöltnek apja-nagyapja is szolgálta-e már, s ha igen, milyen minőségben szolgálta az egyházat. A legnagyobb igazságtalanság volna eszerint, és sok mások közt nekem is igen fájna, ha azok, akik hasonló munkakörben forgolódtak elődökre nem hivatkozhatnak, méltó és kész létükre figyelmen kívül maradnának.

Azonban az egyház működési tere végtelenül nagy, amint végtelenül messze van tőlünk az Isten országának tökéletessége. A munkaalkalomnak hihetetlen sokfélesége kínálkoznék a dolgozni akarók előtt. Még így is, hogy bizony felettébb rész szerint van meg munkánk tökéletessége, nagyon sok a jól elvégzésre váró feladat. Azok, akik az egyházi élet munkájában forgolódnak, lépten-nyomon tapasztaljuk, mennyi erőt kívánna a már kitűzött feladatok

teljesítése is. Annak felette mennyi feladat volna még kitűzendő, hogy csak valamennyire is közelebb jussunk az Isten országához.

Nem azt akarnám én tehát, hogy azok, akik az egyháznak most munkásai, cseréltesse nek ki másokkal, olyanokkal, akik régebbi munkások nevét viselik, hanem azt akarnám, hogy a folyton felfrissülő munkások táborában a maguk érdeméből kiemelkedő, a maguk szolgálata számára részt kérő új szolgálók között maradjanak ott azok is, akiket erre családi tradíciójuk is kötelez. Azt akarnám, hogy az egyházi munkát ne csak néhányan, hanem igen sokan végezzék; hogy azok, akik az egyház szolgálatára készek, ne legyenek kénytelenek más munkás hiányában erejüket meghaladó terhet is magukra vállalni; hogy minden munkakör megkapván a maga hivatott munkását, egészen jól legyen ellátva, nem pedig, mint most, egyes túlon-túl igénybevetteknek fél vagy negyedrészt erejével.

A nemességet, mely a munkára kötelez, én igenis egyéni és nem családi, nemességnek tartom. De azt szeretném, hogy a családi leszármazás létrehozója legyen ennek az egyéni nemességnek.

Tárca

Levéltöredék.

...Szívesen köszöntelek az új paróchiádban. Szándékom, hogy meglátogatlak. Írd meg, hogy milyen környezetben élsz. Figyelj meg magad körül mindenkit és mindent. Tanácsokat csak azért adok, mert erre kértél.

Kíváncsi vagyok arra, milyen a tanulószobád? Szerintem a paplakon ez az első szoba. Ne írd rá az ajtajára: „Lelkészi Hivatal”. Enélkül is reád találnak a hived és a hivatal szó kellemetlen emlékeket ébreszt föl bennük. Válaszd ki tanulószobádat a legjobb fekvésű, legszebb szobát és ne a legkisebbet. Tartsd mindig tisztán és rendben. Ne hidd el, hogy a szétszórt akták és szerte heverő könyvek a szorgalom és zsenialitás jele. A legnagyobb szellemek igen rendesek voltak és a komédiáskodó pongyolaságról tudni sem akartak. Nagy dohányos vagy ugyan, de azért szobádban mindig tiszta legyen a levegő. Egyszerű, de lehetőleg művészies berendezéssel tedd e szobát vonzóvá és lakályossá. Művészi képek (rézkarc, fametszet stb.) ne hiányozzanak, se a virágdísz. Olyan legyen, mint egy kis szentély, hogy a belépő meghatottan és ünnepélyesen érezze magát, mintha valami szép orgonajátékot hallott volna.

És a többi szobák? Sok paplakon megfordultam és olyan lakásberendezéseket láttam, amelyet gazdag fűszerkereskedőknél és henteseknél lehet látni. Óh, ti kedves papnék és még kedvesebb papkisasszonyok, — sóhajtottam —, ne engedjétek e vandalizmust a világ legkedvesebb házában a paplakra. Nektek talán elhiszik tisztelendő kollégáim, hogy a paplaknak igen tisztának, szépnek, de nem színházi díszletekkel telerakottnak kell lenni. És hogy a divatos „szalon-bútorok”, igen helyén vannak — a vidéki fotográfus atelier-jében, de nem a paplakon, ahol főleg a „szalon”. — Kedves Jóskám, te se törd magad körül a luxust. És ne álljon el a szívverésed, ha valamelyik hived sáros eszímával belép hozzád. Csak ültess le nyugodtan, hadd markoljon belé a lelkébe a lakásod egyszerűségének, tisztaságának derüje és hadd finomítsa a lelkét.

Mindezeket csak azért írom, hogy igen nagy gondod legyen a lakásberendezésedre. Sokszor gondoltam már arra, hogy bárcsak akadna valaki hozzáértő, aki írta arról, hogy milyen legyen az igazi paplak berendezése.

Hivatalos és magánérintkezésedben légy szíves és barátságos mindenkivel szemben. De légy mégis óvatos. Ján. 2 24. A komolyságot összekötheted a humorral, de rossz vicceket, anekdótákat senki rovására ne mondj. A nevetők hamar elfelejtik az élcet, a megbántott soha.

Hol van a hiba, hogy az egyházban munkálkodó családok ivadékai nem mind érzik a nemességnek ezt a kötelező voltát — nem tudom megmondani. De azt látom, hogy nemcsak egyházaink világi szolgálóinak gyermekeinél tapasztalhatjuk ezt a lassú, s egyházunk életére végzetessé válható elhidégülést, hanem lelkészi családok maradékainál is. Bizonyára van egyházunknak számos kiváló munkása, aki a paróchián szívta magába az egyházáért minden munkára készség lelki táplálékát, — ám látunk lelkészivadékokat is nagy számmal, akik előtt közömbös a vallás és az egyház s akiket már a második-harmadik generációban alakilag is teljesen elvesztünk. Nem vagyok felekezeti elfogult és semmit sem tisztelek inkább, mint kinek-kinek vallásos érzését, de mégis félszeg érzelmek támadnak bennem, mindahányszor református lelkészek fiainak gyermekeit — bizony nem is egyszer — más egyház kebelében látom buzgólkodni.

Ha ilyen körben nem rendkívüli az eltávolodás, nincs mit csodálkozni, ha az egyház világi szolgálójánál ez annál könnyebben megy. Azért kellene fokozott mértékben gondot fordítanunk a jövő nemzedékre. Ha az anyagiilag tehetős, a szabadsághoz hozzászokott, a

kormányzás munkájára átöröklött képességekkel bíró elemeket elveszítjük: egyházunk fundamentumában támadtatik meg. Kényelmes megélni abban a tudatban, hogy hiszen egyházunk vezetése a legjobb kezekben van, — de nem volna szabad elfeledkeznünk arról, hogy új zászlótartók nevelésére is van szükség.

A nepotizmusnál nincs rútabb dolog. Minden tiszteletet megérdemel az olyan férfi, aki higgadtan és tiszta ítélettel meglátván, hogy az ő vezető munkájának méltó folytatását családja tagjaitól nem remélheti, mások körében keresi utódát. De nem kevésbé minden tisztelet jár annak, aki a maga munkájának továbbvitelét családja tagjainak kötelességévé igyekszik tenni.

Az a bizonyos belmisszió pedig, — amelynek szerintem lelkészek és világiak egyaránt köteles munkásai, — méltán tűzhetné feladatául annak biztosítását, hogy egy apának a fia se legyen az egyháznak — ha tán kisebb tehetséggel is — kevésbé buzgó munkása, mint amilyen az apja volt.

Szelíden kényszerítsd a hozzámenőket, hogy jövetelük főcélját röviden adják elő. — Ne futkoss a jómódúak és előkelők után, hadd keressenek ők téged. A mi hivatásunk nagy előnye, hogy mindenféle társadalmi rétegben megfordulva, ösmerjük azokat, ami kötelességünk is, mert minden hívünknek pásztora vagyunk. Azért nem is ajánlom, hogy az elterjedni kezdő vallásos „egyesületecskék“ közül valamelyikbe belépj. A jó pap fölötté áll ezeknek.

Ha feleséget akarsz venni, egynémely jó tanácsot a Példab. könyve 31. fejeletben találsz. Lehetőleg tartsd meg a régi szabályt: „Jó a torony mellől házasodni“. Mert a papné egyúttal papnő is. Házadban sok ügyesbajos ember megfordul és a jó papné kedvessége és szíves szavai kinyitják előtted híveidnek szívét. Alacsony társadalmi osztályból ne végy asszonyt. Én városi lány után se futnék. A papszakácsnő nem kálvinista dolog. Egyszer legátus koromban egy puccos papgazdasszonyt papnének néztem és kézesókkal köszöntöttem. Úgy éreztem utána magamat, mint amikor a huszártiszt észreveszi, hogy fináncnak szalutált. — Az otthonodban is pap vagy és nemcsak családfeje. Légy azért lelki gondozója a feleségednek, gyermekeidnek, sőt a cselédeidnek is.

Hivatalos életünk szerencsére elég változatos. Mégis azt gondolom, hogy egy kisebb gyülekezet nem veszi

igénybe a pap egész munkaerejét. Ezért sokan mellékfoglalkozásokat vállalnak. Én ezt helytelennek tartom, mert az ilyenek voltaképpen önmagukat hagyják el. Inkább dolgozzál irodalmilag. Mint műkedvelő a közepszert meghaladó jártasságra tehetsz szert a zenében, etnografiában, botanikában, valamely képzőművészeti ágban, fotografálásban stb. De munkálkodásod centruma a papi hivatal maradjon.

Ne olvass túlsok napilapot. Járass egy jóra való egyházi lapot és azt támogasd minden módon. Évenként legalább egy-két tudományos theol. könyvet olvass el *egészen*. Szomorú dolog, ha egy papnak erre nincs pénze és ideje. Írj egyházi lapjainkba. De cikked nem közlése esetén ne tarts örök haragot a szerkesztővel, hanem írd ismételtén és majd sikerül. Ne siess nagyon kéziratban levő beszédeid kinyomásával. Hadd érjenek. Én beszédes kötetet csak valami másféle irodalmi művem megjelentése után adnék ki.

A becsületes készülés után mondott prédikáció a főkötelességünk a hűséges lelki gondozás mellett. Szándékom, hogy a prédikáció készítéséről, előadásáról is írjak neked egyetmást? Emlékezzél meg egy levélírással rólam, aki téged és benned minden magyar lelkészt és a mi szent hivatásunkat különös szeretettel övez körül.

Budai Gerson,
budai s. lelkész.

*

Iskola

Ismétlő-iskolások vallástanítása a Zsigmond Sándor olvasókönyve alapján.

Hadd essék szó a nagyobb iskolások vallástanításáról és erről — a hivatalos bírálat után, — elfeledett református olvasókönyvről, mely segédeszköz, de nem *kézikönyv* a tanító kezében.

Egyetlen segítő könyv a vallástanítás útvonalán, melynek szépséges anyag bősége, szerkezete, beosztása, tanmenete *embert* keres, aki úttörő módszerével új életvizet öntsön az elavult és ellanyhult didaktikai eljárás tengerözönébe, hol a tespedő hullámok valóban várják a felkorbácsoló viharok jótékony csapkodását. Egy könyv, melyhez fogható nálunk — és ezen a téren — még nem is található és amelynek kapcsán nyilvánosan — eltekintve egyes szakköröktől — vallásoktatásunk újabb keletű elrendezésével nem igen foglalkozott senki.

A nagybányai református egyházmegye tanügyi bizottsága tett kísérletet az anyagnak bizonyos keretekbe való osztásával, jelezni óhajtván ezzel, hogy „a régiék elmúltak” s íme „mindenek megújulnak”. Nehéz feladat volt ennyi is, mert a terjedelmes anyagnak régi didaktikai elvek mértékével való s talán kompendium látogatásával bíró beosztása meddő kísérlet volna, mely a tanítás menetét téves és veszedelmes útra terelné.

A felosztás — melyről itt most nem szólok — a keretes anyagcsoport csak irányt kíván mutatni. Nem tiltó határvonalok ezek, melyek az oktatás lelkét akarnák megkötni és szabadságának, magasabb hivatásának szárnyát szeretnék szegni, hiszen ezen a fokon vallásoktatásunkban egészségesebb kívánalmak lépnek előtérbe, hol a sablonos iskolai módszer porrá válik s a tisztázott új területen, a tanító individuális szabad mozgása teljesen érvényesül és így közelíti meg azt a célt, mit a tantervkészítők maguk elé tűztek és amit az elfogadott vallástani olvasókönyv alapján, illetve ennek segítségével elérni kívánnak.

Ezt az egész tanítói munkát így jelölhetjük meg: *Önálló vallásoktatás biblia alapján*. Aki csak régi, didaktikai megszokottsággal kézikönyvszerűleg kezeli ez olvasókönyv anyagát, az valóban eltéved és nem tudja, hogy mit kezdjen ezzel a könyvvel? Aki azonban elmélyed az anyag szépségeibe, azonnal észreveszi, hogy nem elégséges ide a régi mérték és eljárás. Többre van szükség. Magasabb szempontok bevonásával s így terjedelmesebb látókör határai között: vallástörténeti, pszichikai és bölcséleti szempontok és bölcséleti gondolkozásmód bekapcsolása mellett találjuk itt meg az új, egészséges út és mód ösvényét a modernebb tanítás országához.

Hiszen a könyv tanulmányozása igen sok lélekben kiváltotta azt a gyönyörűséget, amit az anyagban rejlő

ihlettség vallásos összhangja gyakorol az emberre. Bizonyos erre a többféle és sokak ajkáról elhangzott vélemény, mint: „Vannak e könyvben olyan fejezetek, melyek nagyszerű vasárnapi prédikációk volnának” — mondá egyik. — „Íme, egy tudatosan példát mutató könyv, — mondja a másik, — melyből azonban sikeresen csak olyan okos ember tudna tanítani, — mint amilyen Zsigmond Sándor”... stb.

Hát bizony ezek a vélemény foszlányok igazolják e könyvnek mélyeséges értékét, de nem bizonyítják a vallástanításnak e segédeszköz felhasználása alapján való lehetetlenségét.

Annak a papnak, vagy képzett vallástanítónak, aki *önálló vallástanításra* adja fejét, kinek kezében a biblia az örök éltető forrás szabja meg egész eljárásának menetét és mutatja meg tanítói individuális szabad mozgásának útját: annak bizony sokszor *prédikálni* is kell; t. i. tanítani magasabb mértékű kvalitással, felemelkedni a bibliai oktatás krisztusi értékére s így különösebben is megbecsülni tanítói önállóságának erkölcsi súlyát.

Ezen eljárás és gondolkodás mellett aztán, — a helyes és gyakorlati vallásoktatás mértéke szerint, — közöttünk is található lesz akárhány *okos* ember.

Ha a vallástanítás — ezen a fokon — csak ismeretterjesztő célt tűz maga elé, az *értelem* terhelgeti, az *érzelmi* vonatkozásokat figyelmen kívül hagyja, — az előtte felsorakozó nemesebb indulatokat felkölteni — s így az embert isteni részébe: megmozgatni nem bírja, vagy talán nem is akarja: — az ilyen vallástanítás hamis útra kerül, hiszen az élet legfőbb és legértékesebb erőit hagyja ki a számításból, mely erők — az értelmi fejlettséghez kapcsolódva, — alkotják az egész embert, s mintegy reámutatva, láthatóvá varázsolják a gyakorlati *idealizmust*.

A harmonikus emberi életnek főtényezője nem a formalításban, szenteskedő szemforgatásban, hanem a belső emberben élő vallás. Ezt az igazságot ma nemcsak tudományos, pszichikai alapon bizonyíthatjuk; hanem a legegyszerűbb ember, vagy a közepes átlagú tömegműveltség is örök törvénynek ismeri s életének külső megnyilatkozásában lépten-nyomon kifejezésre juttatja.

Az egész önálló vallástanítás biblikus mértéke és hatása nem a mennyiségben, hanem a minőségben válik igazán a lélek szükségévé, olyan táplálékká, hogy az élet, a maga felsőbb törekvési útján természetesen nőjön, gyarapodjék és magasabb rendűvé váljék, mert az életfejlődés menete nem a *mennyiség*, hanem a minőség útján halad és a visszahatás törvényében áll előttünk.

Mit akarunk mi a vallással, mikor szabadon oktatunk és így kívánunk nevelni nemcsak *értelmes*, hanem ráhatás által *érzelmi* és lelkileg ihletett lényeket, akik keresik Istent, nem holmi istenezsmei boncolgató bölcselkedéssel, hanem keresik és az élet realitásában meglátják és meg is találják ezen egyszerű tökéletességi meghatározásban: az Isten jó, szent és merő szeretet?

Azt akarjuk, hogy ezen hatás következtében az életnek a vallás révén való kifejlésztése mindig az erkölcsi tökéletesedés útján haladjon és ezen szabad kifejlődés érzelmi képe végül: az *üdvösség* legyen.

Azt ismétli egy újabb kori tudósunk: Nem több életre, hanem jobb, igazabb, szebb, szóval nemesebb életre van szükségünk.

Azt akarom mindezekkel jelezni, hogy nem a sok tananyaggal kívánunk leckéket tartani és a növendékekkel recitáló vizsgákat rendezni, hanem a bibliával kezünkben és olvasókönyv segítségével eljárásunkban hirdetjük a Krisztust és bemutatjuk, mint példaképet és a keresztyén élet lényegének felfedésével ihletett szeretettel és fényvel vesszük körül a keresztyénséget, mint amely egyedül és legtisztább módon visz előre a fejlődés útján és juttat az üdvösséghez.

A tananyag bőségétől nem riadozunk, hiszen olvasás és magyarázat közben vonjuk le abból a hit-igazságokat, erkölcsi törvényeket, rögzítjük meg a fényes és kimagasló jellemvonásokat, állítjuk dicsőséges sugarak közé a követendő példákat, hogy ezek összhatásukban, növendékeink benső lelkivilágában nélkülözhetlen szükségé tegyék a *vallást* — és pedig a tiszta református keresztyén vallást teljes kiemelkedő magasságában, — amely a valódi *emberréltel* győzedelmét jelenti.

Elismerem, hogy ez nagy, teljesen átgondolt és kitaró munkát igényel; eljárásunkban vallásos elmélyedést, diadaktikai felkészültséget, rövid, velős igazságok megállapítását kívánja tőlünk; de hát hiszen ezek nélkül nem is lehetünk önálló vallástanítók. Ezt az előkészülést és előkészítést megérdemli az a szabadság, mely nekünk adatott és amelynek alapján egyenes, tiszta gondolkozású és a fejlődés útján elkészült, lelki életében mélyen vallásos hiveket nevelünk és adunk a református egyháznak, törhetlen jellemű férfiakat és nőket állítunk a mindennapi élet küzdő terére, hol a hazafias erényekben fényesen ragyog mindenkor az áldozatra kész hazaszeretet.

Minden nemes és értékes jellemvonásoknak kisugárzó központja a farizeusi színmutatás nélkül való, igaz, mély *vallásosság*.

A nagy világrázkódásból mindenütt egy új, méreteiben még alig áttekinthető teremtettségnek képe integet felénk. Ki tudja milyen elsorvasztó dicstelen halál várokozik reánk, ha nem kívánnánk, vagy nem akarnók megérteni a rettenetes dörpületekben jelentkező hívó szót, amely új és nehéz munkára szólít minket is?!

Az iskolai tanításban és így különösebben a vallástanításban is egészen más, a régi sablonokat legyűrő világ hívja munkára az erőtől duzzadó munkásokat. Mit akarnánk mi tovább a régi rozsdás fegyverekkel az új világban?! Ennek a világnak lelke megutálta és kidobja az iskola falai közül a kézikönyvi emlézés megölnő betűfalását és friss, éltető levegővel tölti meg a fülledt termeket.

Legyünk mi az elsők, kik a vallástanításban meghódolunk e szellem előtt s példát mutatunk másoknak is a felszabadult munkatéren!

Sinka Lajos.

Közélet

A gazdasági nevelés kérdéséhez.

Mióta Széchenyi a munka programjával fellépett és nemzetünk vagyonosodására törekedett, azóta igen sok nemes honfi viseli szíven a haza és nemzet gazdasági megerősítésének ügyét. A rendelkezésre álló eszközök közül egyik az egyik módot, másik meg a másik utat tartja célra vezetőnek. Némelyek a példa vonzó erejére utalnak, mások — a nép műveltségére és értelmére hivatkozással — az elméleti kiképzést (gazdakör, szaklapok, szakkönyvek, gazdasági előadások) hangoztatják.

Szerény nézetem szerint, más módon érhetünk el eredményt. Hiába szervezünk ugyanis minden faluban gazdakört, hiába szereljük azt fel 1000 kötet szakkönyvet és szaklapot tartalmazó könyvtárral, hiába tartunk a gazdakörben mindennap gazdasági előadást: ezzel a mezőgazdaság ügyét egy lépéssel sem visszük előbbre.

Községünkben is van gazdakör, amelynek összes működése abból áll, hogy hat évenként kibérel a község tulajdonát képező legelőt, beszedi a legelőbért, fogad pásztort s beszerzi az apaállatokat.

Pedig a vezetőség, fontos hivatása tudatában, megtesz minden tőle telhetőt, de a tagok közönyössége meg hiúsítja legjobb szándékukat.

Hogy mást ne említsek: egy ízben a gazdaköri gyűlés engem is felkért előadás tartására. Természetesen szívesen vállaltam a megbízást s mi lett az eredmény? Még az első előadásra sem jött el senki, pedig a gazdaköri gyűlés kért fel az előadás tartására s az tűzte ki az előadás anyagát, helyét és idejét is.

A szakkönyvekkel és szaklapokkal sem érünk el többet. Községünknek a földművelésügyi miniszterium által adományozott igen szép könyvtára van, amelynek jórésze igen értékes gazdasági szakkönyv, de azok közül igari lakos még csak ki sem vett egy darabot sem, nemhogy elolvasta volna. Ezzel szemben a „Guliver utazásai” s más efféle mesekönyv a használatától tönkrement.

A lelkész és tanító szintén nagyon keveset tehetnek e téren. A földjavadalommal bíró lelkészek jórésze, a tanítóknak pedig legnagyobb része a javadalmát képező földet haszonbérbe adja, amit, — hogy őszinte legyek — okosan tesz.

A tanító maga nem munkálhatja a földjét. 5—15 hold föld jövedelme pedig, (ennyi szokott lenni a tanítók földjavadalma), nem engedi meg a jóság- és cseléd-tartást most sem, annyival kevésbé engedi meg a jövőben, tekintve, hogy ebben a rettenetes világháborúban

épen a munkaképes férfiak százezrei halnak hősi halált vagy lesznek munkaképtelen nyomorékká.

A földműves iskolák még kevésbé javítják meg az állapotokat. Ez a kísérlet ugyanis nem vált be s ezt már belátta úgy a kormány, mint a gazdaközönség. A földműves iskolának az lett volna a célja, hogy a kisgazdák fiai azt elvégezvén, atyjuk kis gazdaságát okszerűen kezeljék s a község lakóinak jó tanáccsal szolgáljanak. Azonban a kisgazda fiainak a földműves iskola végeztével első dolga volt bricses nadrágba és sörtés kalapba öltözve, valamelyik uradalomban irnoki állásért könyörögni.

Ennek megakadályozása végett a földművelésügyi miniszterium 2—3 földműves iskolát gazdasági altiszt-képzővé, a többit pedig fokozatosan semmire sem kvalifikáló 6 hónapos gazdasági tanfolyammá szervezte, illetve szervezi át.

A gazdasági ismétlőiskolák szintén nagyon csekély, mondhatnám semmi eredményt sem mutatnak fel. aminek oka nagyrészt az ismétlőiskolák szervezetlensége és az iskolafentartók közönyössége, igen sok esetben nyílt ellenszenvé.

Az okszerű gazdálkodás jövője a „*gazdasági népiskolák*“ kezébe van letéve. Ezen iskolák tanerei a *kitűnő* tanítói oklevél megszerzése után a gazdasági akadémiákkal egyenrangú gazdasági főiskolát végezve, birtokában vannak a szükséges paedagógiai és gazdasági ismereteknek. Az iskola gyakorló területe 20 hold (mint egy kis paraszt-gazdaság).

Ezen iskola mindennapi látogatása minden 12—15 éves gyermeknek törvény szerint kötelessége. Ezen gyermekekből — a szükséges elméleti és gyakorlati ismereteket a gazdasági iskolában elsajátítva — idővel értelmes gazdák, vagy gazdasági munkások lesznek.

Ehhez azonban évek kellene.

(Tiszaigar.)

Pokorádi Dániel.

Tudomány

A büntudat forrása.

— Róm. 31—20. —

Az emberek hitetlensége nem változtatja meg, még kevésbé teszi hiábavalóvá az Isten hűségét. Az Ő lényé éppen úgy, mint annak minden nyilvánulása tökéletes. Hogy az egyes emberek és gyakorta egész nemzetek a bűn lejtőjére jutnak és az Isten akarata helyett a gonosz cselekedeteit művelik, annak oka egyedül az emberi tökéletlenség és az Istentől való elpártolás következtében uralkodó bűn. Istennek természetesen föltétlen hatalma van a mindenség felett és így az emberek elméjének gondolatait, szívök indulatait és akaratuk tényeit szintén Ő igazgatja és irányítja úgy, hogy utóvégre is az Ő szent, igaz és jó célzata érvényesül és diadalmaskodik.

Ebből világos, hogy az Ő hűsége, szentsége és igazsága tisztán, szeplőtlenül marad még abban az esetben is, amikor a bűnt, gonoszt, hitetlenséget érvényesülni enged. Bár soha és semmi tekintetben sem közömbös az emberek gondolatait, tervei és cselekedetei iránt, mindamelllett ami gonosz vagy tisztátalan: az az Ő szentséges lényét nem érintheti. Amiképpen a legádázabb jelenségeket és tetteket is jóra képes fordítani: akképen mindig az övé marad az utolsó, döntő szó, ha bárki is perbe merne szállani vele.

Isten igazsága és igazságossága annyira tökéletes, hogy ahoz képest minden ember hazugságban leledzik. Éppen azért gerjed fel az Ő haragja a bűn ellen, mert szent lényéhez a hamisságnak még az árnyéka sem közelíthet. Néki a bűn létrejöveteléhez semmi köze, abban semmi része sincs. Ő igaz a beszédeben, tiszta az ítéletében, igazságban gyönyörködik, viszont mi rólunk — illetőleg oh mi sokszor mi ellenünk — tanúbizonyságot tesz a hitünk és életünk.

Isten az Ő igazságosságát részrehajlás nélkül gyakorolja mennyben, földön egyaránt. Igazságosságát nem korlátozhatja senki és semmi. Ez az Ő fenséges tulajdonsága tartja fenn a természeti és erkölcsi világrend egyensúlyát, ami nélkül a legnagyobb zűrzavar és bomlás állana be. Ha feltétlenül igazságos nem volna, nem ítélezhetne a világ felett, már pedig nyilvánvaló és bizonyos tény, hogy megbünteti azokat, akik Őt igazán meg nem ismerik, lélekben és igazságban nem imádják és akik Krisztus evangéliomának nem engedelmeskednek.

Nincsen egyetlenegy igaz ember sem a földön, aki jót cselekednék és ne vétkeznék. (10 v. Zsolt. 141—3; Préd. 720; Máté 1519.). Amiképpen Ádám az őseredeti ártatlanság állapotában az Isten képének és hasonlatosságának hatása alatt állott és lényéhez tartozó természeti eleme volt a szeretet: azonképpen az első bűneset következtében mindenk bűnben fogantatnak és bűnben születnek. Az ember sem Istent, sem felebarátját nem szereti többé úgy, amint eredetéhez és hivatásához méltóan kellene. Maga Jézus is gonoszoknak minősíti tanítványait és az embereket általában (Máté 711), akik romlott fa módjára nem teremhetnek jó gyümölcsöt. Az apostol ehelyütt csupán gyér szemelvényt közöl az emberek álnokságaiból (10—18 v.), azonban ez is elégséges annak megmutatására, hogy az ember, önmagára hagyatva, képtelen bármi jónak a cselekvésére, ellenben hajlandó minden gonoszra.

Az egész világ Isten ítélete alatt van, aminek oka az, hogy Isten az általa szentségben és igazságban-yagyis képére és hasonlatosságára teremtett emberrel szemben érvényesíti azt a jogát, hogy teremtménye hozzá méltó és hű maradjon. Ámde Isten emez igényével szemben az embernek éreznie kell, hogy bűnös és büntetést érdemel. Az egyes embernél mutatkozó és meglevő eme büntudat egyetemes jellegű, ami azt jelenti, hogy az egész világ alá van vettelve az Isten

haragjának és büntetésének, azaz ítéletének. Ennek az egyetemes elkarhozottságnak egyedüli és biztos gyógyszere a Krisztus bünt engesztelő váltságshalála.

Törvény cselekedeteiből senki sem igazul meg. A törvény a büntudat forrása, amennyiben abból ismerhető meg, hogy mi a bűn lényege és eredménye.

A rendszeres theológiában a törvénynek hármas hasznát különböztetik meg, úgymint α) *usus politicus* sive *civilis*, mely szerint a törvény társadalmilag kivétel nélkül kit-kít kötelez, fegyelmez; β) *usus elencticus* seu *paedagogicus*, mely a bűntudat fölkelésében, a bűn kárhözatos voltának megismertetésében és a Krisztus után való vágyódás fokozásában áll; γ) *usus didacticus* seu *tertius*, mely szerint az újjászületett hívők a törvényt a Szentlélek segédelmével megértik és hitők gyümölcseivel igazolják, hogy valósággal keresztyének. A jelenlegi helyen (20 v.) kifejezettebben a törvény második hasznáról van szó, azonban nincs kizárva az első és harmadik *usus* sem, mivel a törvény a keresztyénségen kívül álló emberekben, komolyabb önbírálat után szintén fölébreszti a váltság szükségérzetét, amit egyedül a Krisztusban vetett hit elégíthet ki teljesen. A törvény nevezetesen meggyőzi az embert afelől, hogy hiába ismeri az Isten akaratát, ha gonoszul visszaél vele, és hiába tüzi elébe a törvény az eszményi erkölcsi célokat, hogyha nem buzgólkodik megvalósítani azokat. Minden józan és elfogulatlan halandónak be kell látnia, hogy szakadatlanul harcban van a bűnnel és a törvény csupán arra a beismerésre képes elvezérelni bennünket, hogy a mi bűnösségünk és nyomorúságunk felettébb nagy. Egész életünk folyamán nem meríthetünk egyéb hasznat a törvényből, mint azt a belátást és meggyőződést, hogy a bűn felett úrrá lenni képtelenek vagyunk, a törvény cselekedeteiből Isten színe előtt megigazulást el nem érhetünk, tehát menekülnünk kell az Isten idvezítő kegyelméhez, melyet Ő a bűnösök iránt megbizonyított azzal, hogy szent Fiát a bűnösök váltságára odaadta a halálra avégett, hogy mindenek, akik hisznek Őbenne, elnyerjék az örökéletet

Külföld

Az egyház és állam egymáshoz való viszonyának kérdése Németországban a háború után.

Az egyház és állam egymáshoz való viszonyának kérdése a világháború kitörése előtt igen erősen foglalkoztatta a német protestantizmus vezető köreit. A nyugati országok egyházpolitikai intézkedései, melyek Franciaországban és Portugáliában, meg Svájc egyes részeiben az egyház és állam teljes különválását eredményezték, a német prot. egyház körében előfordult fegyelmi esetek, mint a Jatho és Traub ügy s általában az államkormányzat erős ingerenciája az egyházi organizmus működésére Németországban is igen aktuálissá tették a kérdés felvetését: hogyan alakul egyház és állam egymáshoz

való viszonya és az egyházra nézve származhatik-e valamely veszedelem az esetleges szétválásból? A háború előtt a szabadelvű prot. körök nemcsak hogy nem féltették megrázkódtatástól, anyagi és szellemi elerőtlenedéstől az állami gyámkodás alól kiszabadított anyaszentegyházat, de ép egyenesen kívánva és munkálva a szétszakadást, attól a német protestantizmus igazi megújulását várták. A világháború azonban e téren is ép az ellenkezőjére formálta át a gondolkozást s ma már a legradikálisabb körök is melegen óhajtják a két tényező legszorosabb kapcsolatban való további együttmaradását. Jellemző e tekintetben *Dr. M. Rade*-nak *Die Kirche nach dem Kriege*. Tübingen, 1915. c., kis munkácskaja, melyben a Chr. Welt körül csoportosuló nagy német prot. közvélemény e hivatott szószólója félre nem érthető nyíltsággal ad kifejezést az ez irányú uralkodó felfogásnak. Rade fejtegetései és az ügy fontossága megérdemlik, hogy a *Chronik der chr. Welt* 1916. évi 2. száma ismertetése alapján olvasóink figyelmét rájuk irányítsuk.

„Egy szót se többé — írja Rade — az egyház és állam szétválasztásáról! Elméletileg fennáll ugyan a lehetőség e megoldási móddal foglalkozni... De én egész praktikusán, reálpolitikai oldalról szólok: belátható időn belül sem az egyházi közvéleményben, sem az államban nem fog többség akadni az egyház és állam szétválasztása mellett. Az egyház és állam népe ugyanis e háborúban inkább, mint egy évszázad óta, azonos volt és azonossá lett. — Önkénytelenül is a bibliai mondásra emlékeznek az ember: „Amit Isten összefűzött, ember ne akarja azt szétválasztani”.

„Ma tehát, mikor egyház és állam a háború következtében erősebb kapcsolatba kerültek, mint valaha, mikor az egyházi kegyesség nemzeti ellenálló erőnk hatalmas elemének bizonyult, a szétválasztás kérdését jó időre levehetjük a napirendről, hogy más gyümölcsözőbb feladatok munkálására fordítsuk figyelmünket”.

„Pozitív kifejezve nem kisebbről van szó, mint épen az országos egyháznak nép-, azaz államegyházként való megszilárdításáról”.

„Nép és állam most egy. Attól nem kell félni, hogy e szerencsés egység a háború után megrázkódtatásoknak lesz kitéve, mint 100 évvel előbb, vagy 1870—71. után. A jó szellemek fent és lent egyaránt örködni fognak, hogy ez meg ne történhessék. Ha pedig a két tényező: állam és nép egymásra talál, az államegyház is elvesztette félelmetességét. Az államegyház ugyanis ez esetben a népegyház betetözése és az állami nép az egyház népe”.

„Felhozzák ellenünk a modern állam vallás-nélküliségét. Ámde ez egy vértelen abstrakció, üres jelszó, gondolatnélküliség. Helyeseljük csak nyugodtan azt az állapotot, amelyben vagyunk s a pozitív feladatoknak egész teljessége kínálkozik az államban és az egyháznak a maguk egységében. Világos, hogy az állam épen szervezeténél fogva, mint az összélet és az egyetemes népközöség organizációja, mint minden rendnek és jognak a forrása és kezessége a felsőbb közösségi forma. Az állam „vallás és konfessio nélkül”, amennyiben hajléka minden vallásnak és konfessionak és egészen más feladata van, minthogy velük és különbségeikkel törődjék. Az egyház az államban külön organizáció-

ként jelenik meg, különös célra relativ önállósággal felruházva. Különös célja a vallás ápolása, a népben a vallásos közösség kialakítása, a vallásos birtokban fekvő összes erők megőrzése és kifejtése. Ami önállóságra szüksége van e tekintetben az egyháznak, az államnak meg kell azt neki hagynia, ezen túlmenően az egyház nem kíván semmi existenciát, sőt charismájával egyenesen a népben akar felolvadni.

Azonban az organizációk relativ önállósága magával hozza súrlódásoknak és konfliktusoknak a lehetőségét. Ha az egyik fél nagy hibákat követett el, a másik fél kész felvenni az általa képviselt ügy érdekében a harcot. Csakhogy ez semmit sem bizonyít az alap szerkezet helyessége ellen. A kötelesség szava ezt követeli: az egész javára munkálkodni és felesleges súrlódásokat kerülni. Ebből következik most már, hogy az egyház köteles formai dolgokban az állam főhatóságát eltérni, másfelől az állam e főhatósági jogot köteles az egyház felett úgy gyakorolni, hogy emez általa lelkiismereti és tanszabadságában se ne érintessék, se életfolytatásában ne feszélyeztessék.

„Ha most már — folytatja Rade — az egyház ilyen viszonyban áll az államhoz és megadja ennek azt, amit meg akar és meg kell adnia, — úgy a háború utáni fejlődési időszakának „az egyház ethizálódása” jegyében kell haladnia. Az állam csak ezzel az ethikai tartalommal törődhetik és a különböző vallásos formák értékét csak ez értéknövelés alapján bírálhatja el”.

Igy nyilatkozik a lényegét illetően Rade a német ev. egyház és állam jövőbeli egymáshoz való viszonya alakulásáról. Ez állásfoglalás súlyánál és várható visszhangjánál fogva jelentős érdeklődéssel bír reánk nézve is, mert megmutatja számunkra is az irányt, amelyben egyház és állam problémájának a megoldását keressük, — és az eszközöket, melyekkel azt sikeresen munkálnunk kell.

rd.

Irodalmi szemle

Folyóirataink szemléje.

Debreczeni Lelkészi Tár 1916 január hó XIII. kötet, 1-ső szám. Felelős szerkesztő: *D. Lencz Géza*, társszerkesztő: *Dr. Varga Zsigmond* XX+36+12. I. 8°. Újévi számunkban „Értesítés”-t közöltünk erről az új alakba öltözött kiváló debreczeni vállalatról. Külön megjegyzést akkor nem fűztünk hozzá, bár a szerkesztők és a melléjük csatlakozó írói gárda kezdettől fogva kezeség volt amellyel, hogy ezzel a havi folyóirattal nyerni fog egyházi irodalmunk. A megjelent első füzetben a vállalat mindhárom része képviselve van. A *Theologiai Értesítő* Dr. Varga Zsigmondnak „Az ókori keleti kutatások hatása a theologia különböző ágaira s azoknak egymáshoz való értékviszonyára” című értékes tanulmányát közli. Szerző dolgozata két főrészt tartalmaz, az elsőben rámutat arra, hogy a theologiai tudományok mily nagy mértékben gazdagodnak a keleti kutatások értékei-

nek kellő érvenyesítése következtében, majd előadja, hogy emez új fejlődési ponton a theologiai tudományok középpontjába a vallástörténet lépett. Az előadás oly folyékony, világos és közvetlen, hogy az ember szinte élvezni a tudomány mélységét ily kellemetes formában. Dícséretére szolgál egyébként a dolgozatnak az is, hogy bár az író a maga egyéni meggyőződésének megfelelő irányt ismerteti részletesebben, mindamelllett megadja a másik véleménynek is azt a tiszteletet, amelyet elfogulatlan tudósok az eltérő, de kellőleg megokolt felfogások iránt tanúsítani szoktak. Az *Egyházi beszédek és imák* című részt Dr. Baltazár Dezső püspökünk elő- és utóimával ellátott remek egyházi beszéde vezeti be; a Jel. 310-en felépített beszéd minden passzusa a béketűrő megnyugtató balzsamát csepegteti a háború vérviharában aggódó lelkekbe és a megsebzett szívekbe. Szép beszéd a Pásztor tollából eredő „Mindent cselekedhetem” című; mélyen járó gondolatokban bővölködik a harmadik beszéd Marjay Károlytól, míg Raffay Sándor két lapon sikerült és jól használható vázlatot ad a talentumok magyarázásához. Az ifjúság lelkéhez szól S. Szabó József oktató, lelkesítő és mély hitről tanuskodó beszéde, Szombati-Szabó István imádsága meghatóan búcsúztat egy harctéren elesett katonát. A vállalatnak ezt a részét méltóképpen zárja be Dr. Tüdös István előimával bevezetett beszéde, mely „A játszó gyermek és az utolsó ítélet” címet viseli. A beszéd textusa Mt. 11 16-24, aminek alapján mélyreható pillantással világít rá a Megváltó szavaiban foglalt komoly felelősségre. — Az *Értekezések* című rész 12 lapon „A háború ethikai megítélése” címmel *D. Lencz Géza* egyetemi tanártól hoz tartalmaz, széleskörű forrástanulmányon alapuló és keresztyén szíven átsűrődött tanulmányt. — Általában az egész füzet kielégíti a hozzáfűzött várakozást. Alakja is esinos, nyomása tiszta, kifogástalan, mely utóbbi tulajdonságok már a városi nyomdát dícsérik. A minden tekintetben értékes füzettel pedig a Hegedüs és Sándor cég tett bizonyosságot eddig is előnyösen ismert vállalkozási készségéről.

Igehirdető 1916 februárius. 11. év, 2. füzet. Kiadja Soltész Elemér és Révész János szerkesztők Nagybányán 49-96 I. 8°. — E füzet hét beszédet tartalmaz, amelyekből három háborús vonatkozású (F. Varga Lajostól, Szücs Józseftől és Vargha Sándortól), míg a többi négy közönséges vasárnapi beszéd (Dr. Szeberényi Lajos Zs.-tól, Dr. Deák Jánostól, Domján Elektől és Mészáros Jánostól). A beszédek kivétel nélkül azon a magas nívón állanak, amit az Igehirdetőnél állandóan tapasztalunk.

Keresztyén Lelkipásztor 1916 január 15. (I. évf. 4. szám.) Szerkeszti Nyáry Pál pécsi református lelkész. A füzet Marjay Károly megfontolásra méltó cikkével kezdődik (Gyógyítsuk meg magunkat), „A lelkészek helyzetének javításá”-ról ír Dr. Szabó Aladár. Konfirmációi oktatásunk reformjáról cikksorozatát kezd Nyáry Pál,

míg Dr. Kováts Lajos és Biberauer Richárd folytatják már megkezdett dolgozataikat. Szabó Miklós „Csak titok”-ban cím alatt közöl elmélkedést az önvizsgálat perceire. Ezután b. e. Baksay Sándor püspöknek jön „Vakond, bagoly, ökor, borjú, pacsirta” című hangulatos francia meséje. Erre Varga Gyulánának „Az Úrnak útjai” megzenésített költeménye következik. Bitay Béla Modersohn és Spurgeon után elmélkedést közöl. A füzetet apró történetek, beszédvázlatok, mintaleckék, belmissziói hírek, irodalom zárják be.

Az Út 1916 január (II. évfolyam 1-ső szám). Felelős szerkesztő Dr. Ravasz László theol. professzor Kolozsvárt. A második évfolyam 1-ső számát M. S. nyitja meg „A Nép” cím alatt közölt reflexióival. Az Ígehirdetés rovatban R. L. ad homilétikai tanulmányt „A mi istentiszteletünk” címmel. A Vallásos Nevelés c. fejezetben M. S. folytatja a mult számokban megkezdett tanulmányát. A Gyülekezeti Munka rovatban „A falu evangélizálása” címen értékes és érdekes közleményt kezd Forgács Gyula, míg I. L. ugyancsak ebben a rovatban folytatja a gyülekezeti munkára vonatkozó dolgozatát. A 32 lapra terjedő füzetet Sailer J. M. tanulságos levéltöredéke rekeszti be.

Az Ébresztő 1916 január (XVI. évf. 1-ső szám). Felelős szerkesztő Megyeres Béla. E kiváló ifjusági folyóiratunknak ez a száma is telve van tartalmas, építő és szépirodalmi cikkekkel és költeményekkel. Nagyon megérdemli, hogy nemcsak a fiatalság hivatott vezetői, de a szülők is igyekezzenek azon, hogy e nemesítő folyóiratot gyermekeik megszerezzék.

Közlemények az evangéliumi leánydiákszövetség munkájából 1916 jan.—febr. (I. évf. 5—6.) Szerkeszti Pók Margit orvostanhallgató (Budapest, IX., Csillag-utca 4). A 16 lapnyi kedves füzet a többek között tartalmas dolgozatot hoz „Tolstoi eszmevilága” és „A háború és az imádság” címen, nemkülönben hangulatos költeményt közöl „Rózsahulláskor” cím alatt. Művelt nőknél igen ajánlható folyóirat.

*

Debreczeni Képes Kalendárium az 1916-ik szökő esztendőre. Méltó elismeréssel emlékezünk meg a városi nyomda eme díszes kiadványáról, amely most 16-ik évfolyamába lépett. Az ismeretterjesztő és szépirodalmi része természetesen túlnyomólag háborús vonatkozású, részletesen beszámolván a Debreczen társadalmát ért háborús veszteségekről. Könnybe lábbad a szemünk, mikor végig lapozzuk az 50 képpel ékeskedő vaskos könyvet, mert mindenütt fel-feltűnik egy egy olyan ismerősünk, barátunk arcképe, akivel e földön többé nem találkozunk. A naptár céltudatos egybeállításáért illesse köszönet az érdekes szerkesztőséget, a precíz kiállításért, a költséges képek megkésztetéséért pedig elismeréssel adózunk a városi nyomda vezetőinek és munkásainak.

Halottaink

Kazay Gyula badalói református lelkész, életének 51., házasságának 23., lelkipásztorkodásának 25. esztendőjében, rövid szenvedés után elhunyt és folyó évi január 24. napján eltemettetett. A theológiai pályát Debreczenben végezte kitűnő eredménnyel, ahol szónoki képességéért és hivatásos tehetségről tanúskodó irodalmi felolvasásaiért, mint szintén jellegzetesen férfias magatartásáért kortársai köztiszteletben és becsülésben részesítették. Buzgóságával, áldásos működésével és lelkipásztori prudenciájával megnyerte úgy gyülekezete, mint egyházmegyéje minden rendű és korú tagjainak méltó elismerését s korai halálával nagy űrt hagyott maga után. Neje, anyja, anyósa mind hárman a bús özvegység gyámoltalansága miatt keseregve és még hét kiskorú árva gyermek gyászolja a pótolhatatlan férjet és apát, a társadalom és a nemzet nemtője pedig kialudt fáklyával viraszt e hét gyermekes családfő sírhantja felett. Emlékezete legyen áldott.

Kapossy György nyugalmazott égerszögi lelkész életének 49-ik évében, Szinben 1915. évi december hó 21-én több évi bénulás után, nyugalomba vonulásának második hónapjában elhunyt. Temetése december 23-án volt nagy részvét mellett. Legyen áldott emlékezete!

Ifj. Szabó Sándor, dr. Szabó Sándor sárospataki jogtanár nagytehetségű és vasszorgalmú fia, aki irodalmi munkásságával már szép nevet szerzett magának, hosszas betegség után január hó 20-án, életének 24-ik évében elhunyt. A mennyei Orvos adjon enyhületet és vigasztalást az ittmaradt sebzett szíveknek!

Különfélek

A szív-utcai óvoda.

Debreczenben történt, de megtörténhetett volna más városban is.

A református egyház a Szív-utcában levő kisdé-óvóját át akarja adni a városnak. Nyilván a fenntartással járó anyagi terhek indítják erre. Az ügy megfordult az egyházkerületi közgyűlés előtt is, mely az átadásba beleegyezni csak akkor hajlandó, ha az egyház az egyházi törvényekben megállapított feltételeknek eleget tud tenni. E tekintetben azonban a város és az egyház között a megegyezés nem sikerült, az átadás terve tehát abban maradt. Valamennyi idő múltán azonban az egyház ismét megkeresi a várost: gondolja meg a dolgot s fogadja el azokat a feltételeket, melyek mellett az átadás megtörténhetik. A városi tanács kész is teljesíteni az egyház feltételeit, kivéve azt az egyet, mely szerint biztosíthatnák, hogy az óvónő mindig református legyen. E kérdés körül indul aztán meg a küzdelem — előbb a közgyűlést előkészítő bizottságokban, azután magán a

közgyűlésen. Hiszen Debreczenben, a lakosság számáránál fogva, valószínű, hogy az óvónő rendszerint református vallású lesz kikötés nélkül is, de ennek szerződéssel biztosítására a községivé váló óvodánál a városi tanács nem hajlandó.

A közgyűlésen kemény felszólalások voltak pro és contra. Hallottunk beszélni arról, hogy ki a jó református ember, meg arról, hogy mit kíván a liberalizmus. Szó esett arról is, kell-e félni, vagy nem kell az ilyen kikötés elfogadásával alkotott precedenstől. Előkerült az is, vajjon van-e szüksége az apró gyermekeknek a *felekezeti méregre* (aminek emlegetése egyébiránt bizonyára készített néhány bizottsági tagot a különben nem helyeselt kikötés *megszavazására*). Aztán persze nem maradt el a szabadkőműves veszedelem falrafestése sem.

Szóval a vita magas, elvi szinten állott. Csak arról nem beszélt senki a tárgyalás rendén — amely különben a tanács javaslatának elfogadásával végződött —, hogy lehet olyan álláspont is, mely azért nem kíván *mindenáron református óvónőt községi óvodánál*, mert a református egyháznak mindaddig, míg egyáltalán van az országban felekezeti oktatás, minden iskoláját meg kell tartani áldozatok árán is. (nb)

A debreczeni református főgimnázium Önképzőköre január hó 29-én igen sikerült ünnepélyt rendezett a zsúfolásig telt tornateremben, ahol ott láttuk *Dr. Baltazár Dezső* püspök urat, *Domahidy Elemér* főispánt, *Géressy Kálmán* tankerületi főigazgatót, *Márk Endre* udvari tanácsos, polgármestert, és a tanügynek igen sok kiváló barátját. A kilenc pontból álló műsor minden egyes száma kifogástalanul sikerült. Igen kedves volt a két leányszereplő, Dienes Kata 6. és Csányi Erzsike 4. o. szereplése. Derűs hangulatot varázsolt az arcokra Krausz Lajos monológja és az egyfelvonásos bohózat ügyes előadása. Kaeskö János esküdtfelügyelő szép énekszáma, Páricsy Pál 4. o. precíz hegedűjátéka, Nagy Lajos 8. o. és Kineses István 8. o. szavalata hozzájárultak az estély sikeréhez. Az estély az Ifjúsági Zenekar játékával ért véget.

A kollégiumi kántus január 26-án kegyelettel áldozott *Thököly Sabbas* emlékének, amikor is — az alapítványtevő kívánsága szerint — egy gyászalt énekeltek el. Az ének elhangzása után *Mácsai Sándor* énektanár ismertette néhány szóval az alapítványtevőnek az ifjúság iránt érzett szeretetét.

A debreczeni egyetem tanácsának előterjesztésére a városi tanács a Ferencz József alapítványból *Molnár András*, *Simon Károly* (600—600 K) és *Páthy Ferenc* (500 K) bölcsészethallgatókat jutalmazta.

A kisújszállási egyházban *Simon Dezső* nyugalmazott közigazgatási bírót választották meg főgondnokul. Őszintén gratulálunk.

Az 1915. évi Kövesdy pályázatra a következő jellegű pályaművek érkeztek: I. Hiszen a bű mesterkezével stb. II. Feldpost. III. Euterpe. IV. Küzdést kívánok stb. V. Erős várunk nekünk az Isten. VI. Ki lanton győz, nyer sziveket. VII. Bercsényi fohász. VIII. Pax vobiscum. A bíráló Bizottság tagjai voltak: Mácsai S. elnöke alatt P. Nagy Zoltán tan. kép. int. zene-tanár a főiskolai gazdasági tanács és Brück Gyula zene-tanár a Zenede részéről. Az első díjat (150 K) Fichtner Sándor szegedi karnagy, a második (100 K) és harmadik (50 K) díjat Varga József ny. zenetanár nyerte. A díjat nem nyert pályaműveket a feladó vevény beküldése után Mácsai Sándor a főisk. háznagyi hivatal útján díjmentesen visszaküldi. A folyó évi pályázat népdal-egyvelegre lesz meghirdetve.

A hajdúszoboszlói elemi iskolákban — miután a katonaságtól kiürítették és rendbehozták — a tanítás újra megkezdődött. Eddig 1300 gyermek iratkozott be.

Tábori lelkészek sorsa a háborúban. Az osztrák-magyar hadsereg tábori püspöke statisztikát közöl a tábori lelkészekről, e szerint hősi halált halt a harcmezőn: egy; meghalt a harctéren szerzett betegségben tizenegy; megsebesült tiz; hadifogságba esett negyvenkettő, köztük több magyar is. Kitüntetésben részesült több mint hat-száz. L. Ö.

A bridgeporti református egyház Laky Zsigmond odavaló lelkésznek püspökünkhöz küldött levele szerint ezer koronát küldött a vak és béma katonák gyámoltására gróf Tisza István miniszterelnök címére. E tett nem szorul dicséretre.

A dunamelléki egyházkerületben megejtett választások eredménye a következő: egyházi főjegyző *Takács József* czeglédi lelkész, tanácsbírák *B. Papp István* theol. tanár, *Kontra János* csúzai és *Simon Ferenc* jászberényi lelkész. Ez utóbbi időközben elhalálozván, helyének betöltésére új szavazást rendeltek el.

A dunántúli Mórágyszéki község hazafias német reformátusai 600 koronát adtak a kárpáti falvak felépítésére. Német nyelv, magyar szív!

A Református Szemle legutóbbi száma lélekemelő hirt hoz Feldoboly községről, amelynek otthon maradt 400 lakosa a nagyvárosokat is túlszárnyaló készséggel áldozott a haza oltárán. Hozza egyszersmind a most bevonult László Ákos községi bíró végrendeletének egy-részét, amelyben a végrendelező 60 katasztrális hold földjét a mindenkori református lelkészre hagyja. „Én — mondja — katolikus vagyok, egyedüli katolikus a református vallású Feldobolyban, mégis engemet választott bírójául hosszú időn át. Nem nézte vallásomat; ez a személy nem válogató szeretet — bár vallásomat nem hagytam el —, érzésben és gondolatban reformátussá tett. Ilyen vallásfelekezeti támogatni szent kötelesség. A református egyházak Magyarország győzhetetlen várai és annak kapitányai a lelkészek, kik közül

soha egy se lesz a haza ellensége; akiről a haza soha nem gondoskodott, mostoha kezekkel mért. Nekünk, a népnek kell hát az állam hibáját jóvá tennünk, mert ha a kálvinista lelkészeket legalább olyan helyzetbe tudjuk emelni, mint más vallásfelekezetek, ahol az állam kenyert, kalácsot, nem morzsalékot szór, mint az ég madarainak, akkor nyomban száz esztendőt rohan előre magyar hazánk. — Akarom, hogy hagyományozott vagyonomba se egyház, se annak felső hatósága, se állam ne avatkozzék, jövedelme felett a lelkész rendelkezék. Úgy akarom, hogy mostani jövedelme meg ne csonkíttassék. Azért akarom így, hogy ne emberek, de valóban Isten szolgálja lehessen, mert csak az a lelkész lehet a szabadság vára' igaz katonája, aki felett nem emberek, de Isten uralkodik. Nagyatyám a szabadságharcokban koplalva gyűjtötte vagyonomat. Emlékének áldozom, mikor a magyar szabadság egyik katonájának hagyományozom". Ki menti meg Erdélyt a magyarnak, ha nem a székegy? És ki menti meg a székegyt magának, — ha nem a kálvinista papság?!"

A vasárnapi munkaszünet visszaállítása végett a Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Egyesülete legújabb lépéseket tett. Itt is volna már az ideje gazdasági szempontból is a vasárnapi munkaszünetnek; idevonatkozólag azonban az egyházak szintén megtehetnék, amit hivatásuk és tekintélyük kötelességül reájok ró.

Tompa Mihály levelei összegyűjtését — születése századik évfordulója közeledvén — kimondotta a Kisfaludy-Társaság. Mindazok tehát, akiknek Tompától eredeti kéziratuk van, azt eredetiben, vagy betű szerint hű másolatban küldjék el dr. Walentinyi Dezső főgimnáziumi tanárnak Rimaszombatba.

Az Egyházi Közlöny nagy gonddal szerkesztett katolikus folyóirat január 28-iki számában a csodálatos hangján szól arról, hogy egy svájci protestáns gyülekezet a nőket is meghívta a szavazásra. Pedig a magyar református egyházban is van a nőknek szavazati joguk.

Új katakombák. A Via Appián, a Callistus katakombákkal szemben új katakombákra találtak, melyeknek maradványai érdekes leleteket ígérnek. A részleges kutatás későbbi évek teendője lesz.

Hét millió márka péterfillért gyűjtöttek a német katolikusok a háború kitörése óta. Többet, mint a föld valamennyi katolikusai együttvéve és húszszor annyit, mint a franciák ugyanannyi idő alatt. Mindezeket a pápa a párisi érseknek mondta december 6-án, mikor ez Németország gazdasági összeroppanásáról beszélt.

A németországi diakonisszák közül a P. E. és I. L. híradása szerint mintegy 4000-en fáradoznak mint betegápolók a különböző harctereken.

Az osztrák és magyar foglyok gondozása érdekében, az „Alkotmány“ értesítése szerint, a pápa utasítást adott az olaszországi püspökök közül azoknak, akiknek egyházmegyéjében ilyen foglyok vannak.

Debreczenialván a magyar nyelv tanítása megkezdődött oly módon, hogy egy ottani állami tanítónőt megbízott Debreczen városa, havidíj ellenében, a magyar nyelv módszeres és rendszeres tanításával.

Jogakadémiáink népessége. Előző számunkban közöltük a főiskolák népességére s annak nagy hanyatlására vonatkozó adatokat. — most közelebbről a jogakadémiák népességi viszonyait tárjuk elő. Az ország 8 jogakadémiáján be volt íratkozva a mostani év I. felében 643, míg az előző tanévben 952 hallgató, vagyis az apadás 309. Egyetlen intézet mutat létszámszaporodást: a kassai állami jogakadémia, amelynek ez évben *egy-gyel* több hallgatója volt, mint tavaly. az orosz veszedelem idején. A legnépesebb jogakadémia azonban nem ez, hanem az eperjesi ág. hitv. evang. akadémia, melyen a múlt évben 200, a folyó évben pedig 138 hallgató volt s így népesség dolgában minyárt az egyetemek után jött, sőt az 1914—15. évben a pozsonyi egyetemet is megelőzte. Második helyen a múlt évben a nagyváradi kir. kath. jogakadémia állott 172 hallgatóval, mely létszám azonban a folyó évben 63-ra csökkent, amely roppant nagy apadás nyilván a debreczeni egyetem közelségével áll kapcsolatban. Így a folyó évben a második helyre a kassai jogakadémia került, mely tavaly ötödik volt; a harmadik helyet megtartotta a pécsi katolikus lyceum, bár hallgatóinak száma 119-ről 92-re apadt; negyedik a *sárospataki* református jogakadémia 83 hallgatóval, mely tavaly 104 létszám mellett csak hatodik volt; ötödik a nagyváradi, hatodik a *máramaroszigeti*, mely tavaly 49-cel több hallgatóval ötödik volt a sorban; hetedik az egri érseki 58, utolsó a *kecskeméti* 45 hallgatóval. A három református jogakadémián összesen 188 hallgató volt a folyó tanév első felére beíratkozva, vagyis míg az összes jogakadémiák népességi átlaga (643:8 =) 80, a reformátusoké (188:3 =) csak 62. A *sárospataki* jogakadémiánk azonban népesség dolgában felülmúlja az országos átlagot.

A Ludovika Akadémián levő 120 helyre 400-an jelentkeztek. A jelentkezők közül a legkiválóbbakat felvették, a többiek pedig — napilapjaink híradása szerint — osztrák katonai iskolákban helyezik el, hogy ezeknek is módjuk legyen kedvvel választott pályájukon való megmaradásra. A jövőbe tekintő intézkedés ez, de hasonló bölcs intézkedés lenne az is, ha a papi pályára gyér számmal jelentkezett első éves hallgatókat nem tartanák erőhatalommal a katonaságnál. *Suum cuique.*

Egy millós katolikus sajtóalap. Római katolikus testvéreink ez előtt hét évvel Pécsen tartott katolikus nagygyűlésükön kimondták, hogy sajtóalapot létesítenek. Ez az alap a múlt hóban elérte az egy millió koronát.

A Szent István-Akadémia dr. Giesswein Sándor prelátest választotta meg elnökének, aki tudományos

képzettségével munkásságával és társadalmi tevékenységével méltán szolgált rá erre a kiváló megtiszteltetésre.

Káplántartási díjak. Az 1915. évi utolsó negyedre esedékes káplántartási díjak utalványozási jegyzéke a máramarosugocsi, a békésbányai, a felsőszabolcsi és középszabolcsi egyházmegyék némely lelkészi állomására vonatkozólag hiányos volt, emiatt újabb intézkedés nehány helyre a nyugtalanok nem voltak kiküldhetők s a hiány pótlásáig az illetmények nem fizethetők ki.

A „**Vasárnapi Ujság**“ január 30-iki száma folytatja a bulgáriai képek közlését, melyeket saját tudósítója készített utazásáról, — csupa ritka érdekességű, a bolgár dolgokra rendkívül jellemző kép. Szépirodalmi olvasmányok: Lakatos László és Heyking grófnő regénye, Gagyhy Dénes novellája s Szöllösi Zsigmond tárcája. Egyéb közlemények: cikk Montenegró múltjáról s a rendes heti rovatok: a háború napjai, Irodalom és művészet, Sakkjáték, Halalozás stb. — A „Vasárnapi Ujság“ előfizetési ára negyedévre öt korona, „Világkrónika“-val együtt hat korona. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság“ kiadóhivatalában (Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám). Ugyanitt megrendelhető a „Képes Néplap“, a legolcsóbb ujság a magyar nép számára, félévre 2 korona 40 fillér.

Pályázat férfinégyes karra.

A debreczeni református főiskola a Kövesdy János kegyes alapító énekkari alapítványából a végrendelet értelmében az 1916. évben férfinégyes karra írott eredeti népdalegyvelegré hirdet pályázatot, a következő feltételek alatt:

Bárhog részben vagy egészben előadott, vagy bárhogy többszörösített művek ki vannak zárva.

1. A szöveg népies tárgyú s az alapító emlékünnepeken előadható legyen.

2. A kidolgozás, melyet szerző maga köteles összeállítani, legyen dallamos, szabályos s elég könnyű menetű. — Nagyon magasra (tenornál a-n felül), nagyon mélyre (basszusnál f-nél alább) ne terjedjen. Magán-énekrészek kerülendők.

3. A pályamű vezérkönyv alakban irandó (szólam kiírás szükségtelen), egy eredeti példányban és két másolatban küldendő be.

4. A pályamű *idegen kézzel* írva, a szerző nevét rejtő jelígyes levéllel ellátva (melyben a szerző lakását és állását jelezze) folyó évi május hó 31-ig alulírott lakására küldendő; a jelige a pályaműre is ráírandó.

5. A szerzőnek a pályamű-bírószág csak egy tagjával való megismertetése is a pályázók közötti közlését vonja maga után.

6. A pályamű csak abszolút becsü műnek adatik ki, amely minden tekintetben a főiskolai énekkar tulajdona lesz.

7. A pályadíj: a) 150 (egyszázötven) korona, b) 100 (egyszáz) korona, c) 50 (ötven) korona, mely összeget a főiskolai pénztár a bélyeges nyugta ellenében a jutalmazottaknak el fog küldeni.

8. Azon műveket, melyek pályadíjat nem nyertek, 1916 július 1-től kezdve, a feladó-vevény bekü-

dése után alulírott azonnal visszaküldi, még azon esetben is, ha a pályázat eredménye a jelzett időre a hírlapokban meg nem jelennék.

9. Utánnymás nem díjaztatik.

Debreczen, 1916 január hó 15.

Mácsai Sándor,
a főisk. énekkar vezető-tanára.
Péterfia-utca 42.

Szerkesztői üzenetek.

B. I. Gáva. Nagyon jó tollal megírott és sok helyes megfigyelést tartalmazó cikkét nem közölhetjük, mert mi úgy látjuk, hogy nagyon egyoldalú a nézőpontja. Mi például inkább az ellenkező véleletet tapasztaljuk: önmagunknak nagyon is háttérbe állítását s minden reményességnek a németekbe helyezését. Persze, a túlzás minden irányban helytelen, de amikor — amint azt ép a napokban olvastuk egy kimutatásban — abból az összesen 78 esetből, amelyben a hivatalos jelentés egyes ezredeket külön megdicsérni szükségesnek látta, 52 ízben magyar ezrednek jutott a dicséret, s amikor ezzel szemben vannak olyanok is, akik, — mint a *Budapesti Hírlap* egyik tárcájában elmésen volt írva — csak *elni* akarnak a császárért: nem ok nélkül a Kispál Danik emlegetése. Aztán ne tessék azt gondolni, hogy *csak* a magyaroknál tapasztalható a nemzeti önérték túltengése. Megvan az bizony a legnagyobb nemzeteknél is. Azok a hibák pedig, amelyekre méltán rámutat a cikke, nem is a nemzeti önértéknek, vagy akár nemzeti gögnek a folyományai, hanem a szűklátó közönségnek, a lelkiel elhanyagoltságának, a világban járatlanságnak, a belső nevelés hiányosságának. Végso oka pedig az, hogy közéletünkben — nemcsak a politikai, de sajnos: egyházi téren is — sokkal több szerep jut a hízelgő s a korlátoltságot legyező demagógiának, mint a komoly, munkás vezetésnek. Ne pályázzunk a nép hiszekegyességére s az előkelők irányában meghunyászkodására, sem céljaink érdekében felhasználására, hanem tanítsuk, világosítsuk fel úgy a maga, mint a magyarság helyzetéről, ismertessük meg vele más nemzetek számbeli súlyát, vagyoni erejét, műveltségének nagyságát s akkor maguktól eloszlának a cikkében ostromozott káros félszedségek, anélkül, hogy a nemzeti önérték csökkentésére törekvéssel a jobb útra térés legfőbb akadályát, az önbizalom hiányát idéznők elő. Abban azonban egyet értünk, hogy ebben a munkában a lelkipásztor urakra vár a legfőbb feladat. — Minden esetre kérjük, hogy ez a kis nézeteltérés ne legyen oka további becses munkálkodása megtapadásának.

A. K. Búj. Nagyon köszönjük az elismerő szavakat és örömmel várjuk az ígért cikket.

B. K. Mezőtúr. Szeretnők már az ígértnek valamely teljesítését látni.

Tartalom. Apák és fiúk. — Tárca: Budai Gerson, Levéltöredék. — Iskola: Ismétlőiskolások vallástanítása a Zsigmond Sándor olvasókönyve alapján. — Közélet: Pokorádi József, A gazdasági nevelés kérdéséhez. — Tudomány: A büntudat forrása. — Külföld: vd., Az egyház és állam egymáshoz való jövő viszonyának kérdése Németországban a háború után. — Irodalmi szemle: Folyóiratok szemléje. — Halottaink. — Különfélék. — Szerkesztői üzenetek. — Melléklet: Hivatalos Értesítő 6. szám.

HIVATALOS ÉRTESITŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.
637—1916. szám.

A nagytiszteletű református esperesi hivataloknak.

A lelkészi fizetéskiegészítés és a lelkészi korpótlék kezelése körül több ízben zavart okozott az a körülmény, hogy az időközi személyi változásokról az egyházkerületi pénztári hivatalnak nem volt tudomása.

Hogy ezek a zavarok jövőre egyszersmindenkorra ki legyenek kerülhetők, felkérem a nagytiszteletű esperesi hivatalokat, hogy a halálozás, az állásváltogatás, vagy nyugdíjazás következtében beálló személyi változásokról azonnal azzal értesítsék az egyházkerületi pénztári hivatalt, hogy a fizetéskiegészítési, illetőleg korpótlék-járandóság folyósítását az állás betöltéséig s a szabályszerű vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelkezésig szüntesse meg.

Debreczen, 1916 február 2.

Atyafiságos szeretettel

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Adósegélyek kimutatása a tiszántúli református egyházkerületben 1916. év első felében.

Alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegye: Balmazújváros (magyar) 1549 K, Balmazújváros (német) 1204 K, Hajduszoboszló 5169 K, Nádudvar 2589 K, Nyiracsád 546 K, Nyirábrány 414 K, Nyirmártonfalva 1387 K, Polgár 194 K, Püspökladány 5512 K, Sáp 1116 K, Tiszadob 1380 K, Tiszacsege 2661 K, Tiszadada 37 K, Tiszaeszlár 1062 K, Tiszanagyfalu 217 K, Tetétlen 530 K, Vámospercs 779 K, összesen 26, 346 K. — *Békésbányai egyházmegye:* Békés 2158 K, Békéscsaba 801 K, Békésámson 557 K, Békészentandrás 805 K, Bunyaszekszárd 478 K, Buziásfürdő 72 K, Csávos-Módos 1011 K, Csongrád 161 K, Doboz 1139 K, Dunaszentilona 276 K, Földéak 571 K, Füzesgyarmat 2679 K, Gádoros 601 K, Gyoma 2719 K, Gyula 1512 K, Gyulavári 764 K, Hertelendyfalva 330 K, Karánsebes 1064 K, Kevevára 1134 K, Kétegyháza 59, Klopódia 229 K, Krassófüzes 135 K, Lugos 515, Magyardombegyháza 209 K, Nagybecskerek 321 K, Nagykikinda 261 K, Nagylak 1329 K, Nagymajlát 825 K, Nagyszentmiklós 1012 K, Orosháza 623 K, Pancsova 110 K, Resiczabánya 471 K, Szeged 1265 K, Szentés 5457 K, Szigetfalu 483 K, Temesvár 546 K, Törkbecse-Aracs 36 K, Valkány 153 K, Versecz 1250 K, Végvár 2756 K, Vésztő 3406 K, összesen 40,283 K. *Beregi*

egyházmegye: Asztély 929 K, Badaló 514 K, Balazsér 549 K, Barabás 1831 K, Barkaszó 1569 K, Bályu 1397 K, Bene 428 K, Beregardó 53 K, Beregdaróc 1168 K, Beregdéda 837 K, Beregrákos 1001 K, Beregsom 2055 K, Beregsurány 640 K, Beregújfalva 2118 K, Bótrágy 1505 K, Bulesu 341 K, Csaroda 1173 K, Csetfalva 626 K, Csonkapi 1566 K, Derezen 3443 K, Fejércse 292 K, Fornos 699 K, Gát 2124 K, Gelénes 1378 K, Gulács 572 K, Halábor 1013 K, Hete 461 K, Hetyen 843 K, Izsnyéte 1203 K, Jánd 902 K, Kajdanó 245, Kigyós 270 K, Kishégány 924 K, Kiszgút-Nagygút 1534 K, Kisharangláb 546 K, Macsola 321 K, Makkosjánosi 641 K, Márokpapi 690 K, Mátyus 598 K, Mezőgecse 368 K, Mezőkaszony 652 K, Nagybégány 585 K, Nagybereg 2097 K, Nagybörzsova 785 K, Nagylónya 992 K, Nagymuzsaly 791 K, Rafajna-újfalva 1165 K, Sárosroszi 661 K, Szernye 1654 K, Takos 829 K, Tiszaadony 725 K, Tiszakerceseny 1242 K, Tiszaszalka 748 K, Tiszavid 238 K, Tivadar 435 K, Újdávidháza 40 K, Vámosatya 1378 K, Vásárosnamény 1161 K, Zápszony 865 K, összesen 56,320 K. *Bihari egyházmegye:* B.-Szentmárton 203 K, Biharkeresztes 539 K, Bihar-szenjános 1029 K, Bojt 137 K, Csökmő 1769 K, Darvas 292 K, Fugyi 401 K, Furta 403 K, H.-K.-csatár 614 K, H.-K.-kovácsi 188 K, Hegyközpályi 625, Hegyközsáldobágy 574 K, H.-K.-Újlak 582 K, Kisszántó 558, K.-Kisjenő 330, N.-Kakucs 163, Nagykereki 628, Nagyújszántó 693 K, Nyüved 638 K, Örvénd 667 K, Paptamási 274 K, Pelbárhida 377 K, Pósalaka 680, P.-Újlak 727 K, Rév 243 K, Siter 733 K, Váncsod 562 K, Váradles 207, összesen 14,836 K. *Debreczeni egyházmegye:* Alsójózsa: 351 K, B.-Újfalu 1156 K, B.-Nagybajom 1154, Bihartorda 515 K, Dancsháza 317 K, Felsőjózsa 772, Hajdusámson 2272 K, Henczida 359 K, Hozzúpályi 380 K, Konyár 77 K, Martinka 195 K, Mikepércs 253 K, Nagyrábé 479 K, Pocsaj 60 K, S.-Udvari 1018 K, Szerep 1063 K, Tépe 298 K, Vértés 720 K, összesen 11,439 K. *Ermelléki egyházmegye:* Albis 651 K, Almosd 761 K, Apátkeresztúr 516 K, Asszonyvására 452 K, Bagamér 537 K, Bályok 1060 K, Biharfélegyháza 379 K, Vajda 857 K, Csokaly 489 K, Érábrány 269 K, Éradony 710 K, Érbogyoszló 991 K, Érkeserű 883 K, Érköbölkút 1088 K, Érmihályfalva 1569 K, Érolaszi 434 K, Érsemjén 1241 K, Értarcsa 408 K, Gálospetri 225, Hegyközszentimre 962 K, H.-Sz.-Miklós 1085, Kiskereki 1066, Kokad 964, Kóly 641, Kéz 475 K, Margitta 227 K, Micske 714 K, Monospetri 255 K, Ottomány 544 K, Poklostelek 519 K, Szalacs 1465 K, Székelyhid 791 K, Szentjób 478 K, Tóti 976 K, Ujléta 620 K, V.-Ábrány 290 K, összesen 25,592 K. *Felsőszabolcsi egyházmegye:* Ajak 247 K, Anacs 816 K, Benk 115 K, Berkesz 725 K, Beszterecz 314 K, Dombrád 405 K, Döge 1553 K, Eperjeske 704 K, Fényeslitke 601 K, Gemzse 518 K, Gyulaháza 751 K, Gyüre 402 K, Kékcse 923 K, Kisvar-